

M
S. 920^{3a} 4° 2

9
2

G. q. 106. a.

2
Ad
ACROASIN,
BERGENSI in Asceterio
prope Magdeburgum
Die Maji hora VIII antemeridiana,
super

Fatis Eloquentiæ, huiusq;
Vtilitate & Necesitate,
faciendam,

PATRONOS,
FAVTORES,
nec non & omnes,

qui
exercenda delectantur iuuentute,
litterisque rectoribus bene cupiunt,

qua
erga quemque par est, animi submissione
& obseruantia,
inuitant & conuocant,
qui adhuc Pædagogio præfunt,
interprete

CHRISTOPHORO SVCRONE,
CONVENTVALE.

HALAE MAGDEBURGICAE,
Typis CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.

1770.

Τὸ χαίρειν ἀναγνώσκοντι.

Cerbissima ^{μαχαίρα} WOLFFHARDTI, amplissimi quondam Præfulis nostri morte, ac compluribus exinde profectis rerum vicisitudinibus, ea nobis accidit conditio, vt silere adhuc, quam dicere, multo maluerimus. Deo autem bene volente, quum, post tristissimam hanc tempestatem, Halcyonii nobis redierint dies, & nos ad pristinum, quem cordatissimi quique collaudant, morem, quo iuuenes, fidei nostræ concrediti, arte subinde dicendi publicè exercentur, vt redeamus, æquum esse putamus & iustum. Quandoquidem itaque nostri ad id exercitacionis quasi denuo accedunt, non abs re fore existimavimus, si de eadem ipsa eloquendi arte, qua, vt exercendo ipsam addiscant, exerceri debent, pauca quædam in medium proferre iuberentur. Simul vero licebit nobis de vera, qua ad veram peruenitur eloquentiam, via ac ratione, disserere nonnulla ante, quam nominatim appellemus, qui hac in materie ingenii sui atque industriæ specimen edere conati sint. In animo quidem non est, æquos litterarum æstimatores nova quædam, eaque illustria docere inuenta, illisque, ante hunc diem inauditis, gratiam aucupari ac gloriolam; id enim vel cogitare, esset, ab ratione deficere omni: sed potius intenditur, vt Mæcenasibus muneris, hoc loco concessi, reddere quadantenus rationem, ac modum instituendi nostrum vtcunque probare possimus. Viam propterea, qua, quantum nos quidem sapimus, ad veram eloquentiam, ab inepta leuiorum hominum loquacitate longe alienam, patet aditus, commonstraturi, facile intelligimus, quod, clarius aliquanto de illa mentem explicemus, necesse sit. Etenim, quod fatemur, non res quædam proletaria nobis est vera eloquentia; nec solis verborum flosculis; nec aliqua deuitandorum Barbarismorum, Solocismorum & Archaismorum notitia; nec numeri quadam oratorii terminatur peritia: præstantissimam autem illam habemus facultatem, ornate & distincte non magis, quàm accomodate (a) ita dicendi, ut, quod in re qualibet verum, pulcrum

A 2

(a) Vid. Cic. in officiis, cap. I. Confer. L. I. Partit. orator. G. J. Vosii p. 3.

& ho-

& honestum, audientium quam efficacissime insinuctur animis. Nimirum, oratoris cordati quidem est, præterquam quod verborum puritati, integritati, ac perspicuitati studeat, decencia vbiq̃ custodire orationis ornamenta; sed non vbiq̃ adhibere eadem. Nam gracile potius loquendi genus poscit locus alius; alius, ingenii lumen ac *λυδύς* (b); alius, ingenii acumen & *ἀπόδειξιν*; alius, contentionem & sublimitatem aliquam; moderationem & simplicitatem aliquam alius; vt verba æque & locutiones vbiuis adaptentur rebus, & dicentis intentioni, & audientium sensui; non res ipsæ mancipentur verborum crustis picturisq̃ (c). Iccirco, ventosus quidem orator, si sefamo & papauere spargere, calamistrisque inurere omnia conatur, aliud non potest, nisi hiulcum, inæquabile, atq̃ inconditum adsequi orationis genus, Herculis nonnumquam personam, eiusque cothurnos applicando infantibus. Dein, quum sine suo iudicanda sint omnia, finis quoque ingenuus præstituendus certe est eloquentiæ: quem non in oblectamento ingeniorum quodam, non in concitandis animorum tantummodo motibus, non in adipiscenda recitatoris laudatione, sed in persuadenda versari veritate, qui neget, speramus fore neminem. Hic Rhodus, hic salta, quicumq̃ potes! Natura quippe adeo sunt in hominibus profligata ac deperdita omnia, ut ad quiduis aliud, ad nugas, ad fabulas, quid? ad ipsa mendacia, quam ad veritatem, quam nihil magnificentius, vilius nihil, nihilque humano genere potest dici dignius, sint propensiores. Quod qui animo & cogitatione rite perpenderit, accliuem admodum, ac plerisque, qui populo imponunt, nec sunt vere, sed inaniter videntur oratores, Parnasium, in quo purissimum Suedæ fons Castalius, esse inascensum, concedet quam quod maxime. Genuinum itaque, nec ad latebrosâ seducentem auia, ostendendo adfensum, nos, oportet, supponamus *ἐν Φυίαν* aliquam; celeres animi ingeniiq̃ motus, in excogitando acumen, in explicando orandoque vbertatem, in recitando memoriæ firmitatem, ac diurnitatem (d); naturalem præterea oris commendationem, vocis suauitatem, laterumque robur, quantum sufficiat. Cogitato, quod, quomodo ex ligno quolibet haud fieri possit Mercurius, sic nec quisque apte natus sit eloquentiæ. Iam primum & potissimum est, quod recta addiscendæ eloquentiæ exigit ratio, vt omni vanitate, erroribus insitis, auræ studio popularis, (e) vanissima ingenii doctrinaque ostentatione prau-

(b) Vid. epist. II. Lib. I. Plinii. (c) Lege, sis, Dissert. de recta & antiqua eloquentiæ ratione Gothofredi Vockerodti, Viri eruditione, incertum, an meritum pondere maioris, cap. II. Adde Quintil. in Proœm. Lib. VIII. insit. orator. A verbis, *sed euenit plerumq̃*, vsque ad finem qui legerit, mirabitur.

(d) Vid. Cic. Lib. II. de oratore, bene hoc monens.

(e) Egregium est, quod hac in re habet Plutarchus, de institut. puerorum libello, dignum sanè, quod huc transferatur: *Τὸ δὲ τοῖς πολλοῖς*, inquit, *ἀρώμεν, συφοῖς ἐστὶν ἀπαρίσμεν*, p. m. 28.

prauisque moribus (f) purgati animi, flagrantē virtutis perinde ac veritati more a primis statim inflammentur annis. Quod nisi ita fit, tantum abest, & homo, in quo natura quasi experta videtur, quid efficere possit, genuinam eloquentiam, vnice hoc nomine dignam, incepturus olim sit, ut potius eo maior atque inepior futurus histrio & nocentior rabula (g). Quis recte sapiens, teste Demosthene eloquentissimo (h), histriones ex voce iudicet sola, oratores vero ex mente, oportet; cuius bene formate planum, emendatum & elegantem sermonis habitum esse indicem, Philippus pronuntiauit Melancthon: quem simulatque hic in Sebastiano conspexit Castellione, non potuit, quin eum, etsi nulla plane intercesserat familiaritas, maxime dilexerit (i). Namque, sicuti recta eloquentia, omnis vere sapientiae pulcherrimum, quo patescit, instrumentum est; & sapientis, virtutibusque exaggerati hominis, nisi penitus naturalium bonorum, quae diximus, defectus obster, ornamentum oratio pura, simplex, & elegans: ita oriuntur illa simul atque occidunt. A stultitia ad sapientiam, a vitio ad virtutem, & ab oratione maculosa, corrupta & turgida, ad integram rebusque convenienter ornatam, vnus idemque est transitus. Culturae autem animi tam religiosae, primum, inter eloquentiae rite adquirendae regulas, locum adserendo, lapides fortasse loquimur cuiusmodi: at cui? haud sane alii, nisi, qui omne orationis decus & neruum in laetitia ingeniorum titillatione, tinnula voce, & gerris Siculis repositum esse, falso sibi habet persuasum, ex imperitiae multitudinis dum pendet errore, ipse oculis misere captus. Id ipsum hac quidem ratione non miramur; nec tamen est, quamobrem, clarissima rei ipsius veritate, torque grauium, quos coluit vetustas, maximi semper fecit posteritas, auctorum suffulti suffragiis, sententiam deseramus nostram. Adde potius, quod miserimum proflus sit, id veri restitque, inter plerosque veram, eamque purissimam, instantes religionem, non constare, quod pagani, homines diuino lumine carentes, fat dilucide perspexerint. Mundi Seruator mellitissimus, ipse arcuissimum, mentem inter & orationem qui est, nexum, breuius, nescio, an clarius, quae diuina eius est sapientia, ostendit; exundare linguam, docens, quo oblesus atque occupatus esset animus: neque mirum esse, maledicos Iudaeos tot & tantas euomere cauillationes sacrilegas, verbis putria mentis vlcera olentibus (k). Non sine causa idem ille, extra omnem iudicii aleam positus Seruator, loco alio, inter beatos numerat, qui mente sit vere purgata. Proinde non cultor Christi, sed perfidus, & ludi magistri nomine Christiani plane indignus est, qui non, dum iuuenes instituit, curando & recte componendo cuiuslibet animo, quam formandae linguae, effingendisque verbis, curam adhibet maiorem (l). Neque id peni quispiam humanis tantummodo artibus, externaque morum elegantia quadam, satis absolui, falso autemet; alioqui illud Socrates, Plato, Cicero, Seneca, & plures solius naturae lumine adiuui,

(f) Confer. epist. C. Plin. III. quam habet lib. III. Male sine moribus dicitur eloquentia.

(g) Cicero in Orat. cap. IV. Eloquentia sine sapientia obest plerumque, prodest numquam. Conf. Fabius Lib. XII. initio. Conf. Ioannis Valentini Andreae Theophilus, iure suo ita dictus, de litteratura Christiana pag. m. 86. Tutius fuisset, inquit, excolere conscientiam, quam exporrigere frontem, lavare linguam, acere stilos in rei Christianae perniciem.

(h) Ἰσοκρίτης κριτικὸν τοῦ ἐκ τῆς Φωνῆς, τὸς δὲ ῥήτορας ἐκ τῆς γνώμης.

(i) Vid. epist. praemiss. Bibl. Cast. edit. clo 15 LXXIII.

(k) Vid. Matth. Cap. XII. comm. 34.

(l) Vid. Plutarch. de instit. puer. p. m. 26. Νῦν ἀρχικὸς ἐστὶ τῷ λόγῳ, ὁ δὲ λόγος ἡ-
πνευματικὸς τῆ ψῆς.

ai, insigniori præsterint cum laude: sed, quod longe maius atque excellen-
 tius, eo nitendum est Christianorum Doctõribus, vt iuueniles animi, ad recte
 sapiendum, gratia & Spiritu Jesu Christi mitigentur imbuanturque; amore
 Dei hominumque, inimicorum etiam, perfundantur; sensus & delinatio ipso-
 rum, totumque vitæ propositum liberetur malis cupiditatibus, votisque inanibus
 & vanis, ac dirigatur ad præmia æterna, solida, & Christiano digna. Ho-
 rum spe certa & explorata incitentur, confirmentur, quo tacendo, precando,
 credendo, diligendo, meditando, laborando, sudando & algendo, doctrinarum
 atque scientiarum salutarium, feliciter pariter atque animose emetiantur cam-
 pum (m). Quapropter omni, quoad possunt, solertia atque industria, id a-
 gant iuuentutis moderatores, vt tenellorum animorum labes, abstrusissimam-
 que vitiorum sentinam, omni modo rimentur, rimando perferuntur, perferu-
 tando, Dei virtute, corrigant, tollant & eiciant. Neque enim dici potest,
 quantopere (modo præcipientibus nec congrua desit prudentia, nec harum rerum
 vfus) incautiores ac simplices adolescentuli, vel primis dicendi scriben-
 dique exercitiis innatam animis prodant lucem; quam adulti, iique astuti, af-
 fabre quidem interdum, si provideant, dissimulare, viros autem supra vulgus
 sapientiores prorsus celare possunt numquam (n). Videlicet non modo in eo
 sint toti primæ ætatis duces, quotiescunque eorum curæ commissi adolescen-
 tes, vt linguarum aut orationis specimina exhibeant aliqua, & ab externa texti
 superficie maculam Prisciano adpersam abstergant; sed, quod palmarium esse
 omnino ducimus, vt prauitatem animi ipsam, desidiam vt plurimum, inconsi-
 derantiam, præcipationem, elationem, inuidiam & næuos internos longe alios,
 vnde quæque proficiscantur in orationis virtutem peccata, necesse est, summi
 Numinis freti ope, adorianur indefesi, expugnentque, donicum, sæpius op-
 pugnata, expugnent quam felicissime. Quo difficilior, sane hoc præclarior
 est (o). Animis sic bene ordinatis ac constitutis iuuenes, qua ad candidum, cas-
 tum & modestum itur eloquentiæ cultum, inoffenso, quod opinamur, pede,
 perducari non nequeunt. Et vero, siquidem inane & ineptum studium dicendi
 omne, quod ex nudis verbis, plerumque turgidis, & sesquipedalibus colligitur
 aut compilatur; doctrinis quoque ipsis, scientiisque vtilibus iam adhibendi sunt
 adolescentes; vtque plene non minus quam distincte capiant quaslibet, serio
 sunt admonendi, quo dictorum verbis res semper subsint, nec materia sua,
 desitiatuor oratio (p). Nam dictu per est difficile, quantum exinde, animi
 iuuenum si seria vbique rerum ipsarum cura recte instruantur, & quasi animen-
 tur, in omnem dicendi artem redundet emolumentum. Hac sollicitudine, quum
 in proclui sit, inuenire feliciter, quod iam meditati sumus & didicimus quam-
 plenissime, mirifice inuenitur inuentio: hac, quum in promptu sit, distincte red-
 dere, quod accepimus modo eodem, egregie subleuatur dispositio: hac, quum
 sponte sequatur, vt id & curate, & ornate & fortiter eloquamur, cuius cura
 nos ipsos tenet anxios atque inquietos, mirum ad modum promouetur eloquio:
 hac non ipsa demum negligitur actio. Ordine tamen & in docendis rebus o-
 pus est, ac prudentia multo maxima, ne teneras mentes confusa obruamus sci-
 entiarum mole; nec contra carundem tenuitatem difficiliora præmittamus faci-
 liori-

(m) Vid. Georg. Grabow. parænes. de vera docendi ratione. p. 35.

(n) Cicero monet in officiis lib. I. cap. 37. vt prouideamus in sermone, ne vitium aliquod
 indicetur inesse moribus.

(o) Cui quid obstat, lege, sis, in Dialogo de oratoribus, seu de causis corrupte elo-
 quentiæ, siue Taciti siue Quintiliani, certe vti non indocti: aut, quæ litterarum ordi-
 nis ornamentum olim, Cl. Cellarius ex eodem in Progr. anni 1613. cl. LXXVIII. ex-
 hibet. (p) Vid. Oratio suprema Cl. Cell. qua Musas Cizeasæ valere iussit.

lioribus; nec ingeramus, aut dicam, infarciamus planè friuola ac nugatoria. Præter instituti nostri foret rationem, si quando totum docendi ordinem, quem si sequerentur omnes, mirum quantum expediret iuuenturi, hoc loco longe proficeremur: neque tamen sicco pede transeundum esse censemus, quod præclarum plane & eximium quid recta eloquentia ab illo præcipiendi modo sibi habeat pollicendum, quo adolescentuli post linguarum, quas quemque discere oportet, peritiam, ac puriorem facrorum noticiam, cum temporum rerumque gestarum seriem, ab antiquis præsertim consignatam ingeniis; tum orbis terrarum, regionum, urbiumque naturam & conditionem una cum sanæ Philosophiæ præceptionibus, concinnis quidem, sed ad bene beateque viuendum maxime facientibus, penitus imbibere adfuescunt (q). Hoc prorsus pacto, prima quoque ætas, quæ rebus maxime carens, plerumque vana inflatur verborum, abunde habebit, quod cum audientium fructu decenter queat dicere; nec erit, cur eidem Sotadea ac nugæ concedamus excogitandas. Vnde non possumus, quin fautores de educanda iuuentute insigniter mereri arbitremur, qui non modo declamationibus publicis, sed examiniibus etiam, quibus, quas ipsis in rebus iuuenes fecerint progresiones, tentatur, benigna ora sua offerre non detrectant: cuiusmodi speciminibus, hic loci in posterum sæpius edendis, vt litterarum patroni faueant, decenter petimus. Jam vero, vt filium orationis nostræ, quod abruptum ferme, adnectamus iis, quæ supersunt; dicendi profecto addende sunt regulæ, perspicuæ quidem, eademque succinctæ: atque cum primis troporum & schematum interpretationes. Quæ eo valent, vt & ipsi adolescentes eiusmodi sententiarum & verborum lumina paulatim feliciter inueniant, & fructum ex descriptionibus alienis capiant eo maiorem. Quemadmodum enim, qui in domo magnifica cœtentibus aut clausis aberrat oculis; quia non videt picturas præstantissimas, pauimentum tessellatum, lacunaria aurea, pulcherrimum cunctorum ordinem, nullam capit voluptatem: ita nec delectationem percipit ex scriptis ornatisimis, qui non videt illas orationis picturas & verborum decora (r). Cauendum autem est, ne prudentiæ nostræ creditos, mortuis ieiunisque detineamus præceptis, atque ita prohibeamus, quo minus ad viva, florida, sapida celeberrimorum oratorum exempla, quibus regulæ vivunt, mature factis adgrediantur. Siquidem fortis & virilis eloquentia, & casta, & simplex & recta dicendi ratio, iam dudum ante effloruit, quam quisquam de dicendo diceret: id est, quam adhuc Rhetores deessent & verborum disciplina (s). Præstat igitur & longe facilius est, ex iucundis colligere exemplis regulas, quam inhærendo regulis ægre requirere exempla. Fontibus sic ipsis eloquentiæ, præ abundantia scatentibus, sunt adducendi adolescentes. Sed quibus? sane admodum, si perinde prorsus esset, qua in lingua addidiceret eloquentia, Hebræam aut Græcam eligere fas esset, hac ut ratione viuam & expressam candidæ eloquentiæ imaginem, ex diuinis haurirent oraculis: quam sacris litteris ineffe & Longinus, veræ religionis expers, perspexit & fallus est (t). Ac Martinus Dorpius, Erasmo æqualis, vir latine doctissimus, & iure suo litterarum inflauratoribus accensendus, oratione Louanii habita, idem iuse & eximie probatum iuit, vt nos legentes, fatemur, in magnam rapuerit admirationem. Verum enim vero, quum ob ma-

(q) Conf. Cl. Coll. loco citato.

(r) Sunt verba Gerhardi Johannis Vosii, quæ leguntur lib. IV. partit. Orator, p. 331.

(s) Illustrius Seckendorffius in præfatione, quam orationibus suis germanicis addidit, ita de hac re loquitur: Alle Kunst-Bücher sind der vernünftigen Natur und Übungen nach gemacht – spitzfindige und mehrentheils müßige Leute und Schul-Lehrer haben angefangen Regulen und Anleitungen auszuzeichnen und aufzumerken.

(t) Vid. Gothof. Vockerodti Diff. de noticiâ S. Scripturæ apud gentiles.

ximi momenti causas, hodieque stet cordatorum virorum sententia (quam ob rem enim deferenda, non videmus) quod commode non in alia, nisi in latina lingua doceantur loquendi artificia; non possumus non ipsos hac in lingua antiquere dicendi magistratos, rectam eloquendi facultatem tradentes: quam satis perceptam, ad linguam quamque, postmodum transferri posse, non negamus. Hoc autem loco laudantur, & ni fallimur, non temere, aureæ & argenteæ ætatis auctores. Qui, quo propius abfuerunt a vetusta loquendi disciplina, eo magis idonei, non solum latine linguæ, sed & eloquentiæ doctores merito habentur; vel saltem non ita inquinati, ut plerique, quos sequens tulit ætas, ad prauum iam magis inclinata. Nec præterea nobis placent, qui pro Cicerone, Cornelio, Julio Cæsare, Liviò, Curtio, Quintiliano, Senecis, & pluribus Scriptoribus terribilissimis, Muretos, Manutios, Lipsios, Puteanos, Baudios, Heinios, Buchneros, Cunaos, Gravius, Barclaios, Crucios, & alios, latine dicendi laude celeberrimos, nescio quo supponant consilio; quum teste Plinio prudentiæ contrarium sit, ad imitandum non optima quæque proponere. Qui etiam non, ex genio suo patrique sermonis indole, antiquæ puritati impuri aliquid admisceat, illorum ferme fuerit nemo. Quamquam nec omittendum est, si quis veterum oratorum expedita monumenta, cum debere solerem & providum esse omnino, ne libros explicans profanos profano sensu & Spiritu instruat auditores. Tandem vero hisce omnibus iusta ac decens dicendi accedat exercitatio, oportet, quæ ad actionem, plurimum in eloquentia momenti habentem, mirum quantum facit, sæpius repetita. Hac itaque via quicumque ad rectam eloquentiam ducit, & ducitur, se nec tempus nec oleum, nec operam perdidisse, summa cum animi voluptate quandoque perfertescit. Equidem nos, ut illi nostri, qui dicto die in medium prodibunt, negotio illi sedulo fuissent, quantum in nobis situm fuit, & quantum per annorum rationem fieri potuit, nihil non egisse nobis videmur: quousque tamen hac in re prouessi sint, iudicium esto penes auditores. Qui autem ex iis ad dicendum progredientur, ordine ventur subsequente. *Johannes Friedericus Seyfarztus*, Halensis Magdeburgicus, prologi personam gerens, de eloquentia generatim, ac latine quidem, disseret, eiusque usum, quem vique præstat, iofignem, pro virili exponet. *Johannes Victor Krause*, indidem Halis, eloquentiæ Teutonicæ fata breuiter & æque latine perstringet. *Johannes Augustus de Syborg*, Angerensis Mageburgicus, fata e contrario latine eloquentiæ paucis enarrabit oratione latina. *Christian Friderich Kraut*, Halensis Magdeburgicus, linguæ Teutonicæ culturam, contra peruulgarem neglectum necessitati suæ & vilitati adseret, eadem lingua Teutonica. Perget sermone patrio loqui *Pavllus Philippus Wolffhardtus*, Magdeburgensis, ac de vñu solemnium eloquentiæ exercitationum, vt ne nauream vllam creemus audientibus, perinde breuiter ac priores perorabit, agmen clausurus. Sunt iuuenes ferme quique ætate, indole ac ingenio florentissimi; attamen non ita subacti, vt multis laudationibus non fierent sublatores: quod libere confiteri, quam lubricis nocere animis, maluimus. Neque ideo male eorum profpicimus commendationi: sat quippe semper & vbique habebunt fautorum, si semper & vbique sat recte fecerint (u); quum optimum commendandi genus ex propria cuiuslibet virtutè proficiscatur. Omnes tandem, quibus iuuentutem rite educari volupe est, iteratis precibus, & qua decet honoris significatione, volumus rogatos, vt conaribus nostris qualibuscunque adesse ne dedignerent. Deo autem, vero ac soli immortalis, cui nos omnes debemus, sint sacra hæc omnia | P. P. Bergæ d. Maii clo 13cc X.

(u) Vid. Prologus Amphitruonis, versu 79. Plauti Comici.

78 M 350

ULB Halle 3
001 592 122

56.

Petro V

Ad
ACROASIN,
BERGENSI in Asceterio
prope Magdeburgum
Die Maji hora VIII antemeridiana,
super

requentia, huiusq;
te & Necesitate,

faciendam,

ATRONOS,
FAVTORES,

nec non & omnes,
qui

da delectantur iuventute,
ue rectoribus bene cupiunt,

qua
nemque par est, animi submissione
& obseruantia,
inuitant & conuocant,
qui adhuc Pædagogio præfunt,
interprete

TOPPHORO SVCRONE,
CONVENTVALE.

HALAE MAGDEBURGICAE,
CHRISTOPH. ANDREÆ ZEITLERI, Acad. Typ.

1718.

